
ДЕЙСТВИЯ НА ПОЛИЦЕЙСКИТЕ ОРГАНИ ПРИ УСТАНОВЯВАНЕ НА СЪВПАДЕНИЯ МЕЖДУ ПРОВЕРЯВАНИ ОБЕКТИ И СИГНАЛИ В ШИС ЗА ИЗДИРВАНИ ВЕЩИ С ЦЕЛ ИЗЗЕМВАНЕ

Симо МИХОВ*

The Bulgarian membership in the European Union has changed many things in the national security concept. New challenges have arisen and new instruments for the competent law enforcement authorities have been developed which can be used efficiently for the countering the crime and protection of national security. The Schengen Information System also known by its abbreviation SIS is one of the tools, the instruments, elaborated in order the capacity of the competent authorities in the field of countering the crime to be increased. The practical implementation of the SIS could be done in several aspects. The aim of the article is to explore one of the alerts in SIS and particular the alert with regard to finding stolen or lost property. Some practical problems with regard the objects, subject to confiscation or evidence in penal criminal proceedings will also be covered in the article.

Присъединяването на България към Европейския съюз на 1 януари 2007 г. доведе до съществени изменения по отношение на средата за сигурност, отправяйки, от една страна, нови предизвикателства към правоохранителните органи, и от друга страна, давайки им нови възможности и инструменти за ефективно противодействие на престъпността и заплахите за националната сигурност. Безспорно нови изменения в средата за сигурност ще настъпят и от евентуалното присъединяване на страната ни към Шенгенското пространство, което в последно време изглежда все по-реално и близко. Като резултат от евроинтеграцията се явява въз-

---

* Авторът е доцент, доктор в Катедра „Оперативно-издирвателна дейност“, Академия на МВР – София.

мощността гражданите на Европейския съюз да могат да пътуват свободно от една държава в друга в рамките на Съюза. Въпреки че това право води началото си от създаването на ЕС, премахването на вътрешните граници на ЕС със Споразумението от Шенген го превръща в реалност и дава по-голяма свобода на движение като привилегия за гражданите на ЕС. Последното, освен положителния ефект за обществото, води със себе си и негативен ефект във връзка с появата на т.нар. „дефицит на сигурност“ като пряко следствие от премахването на граничния контрол по вътрешните граници на Шенгенското пространство. Премахването на една защита води неминуемо до създаване на друга, защото, както П. Николов посочва в един от монографичните си трудове, „една от най-важните функции на съвременната държава е да гарантира нормалното състояние на своята национална сигурност“¹. Именно поради това и като основен компенсирателен „дефицита на сигурност“ фактор е създадена Шенгенската информационна система, която освен всичко друго се явява и „...важна стъпка в посока издирвателна дейност на ниво Европейски съюз“, както прозорливо посочва Ст. Илиев в един от своите научни трудове в областта на прилагане на Шенгенската информационна система.²

За да бъде прилаган на практика един нов инструмент на международно оперативно сътрудничество в областта на правоприлагането, е необходимо той да бъде регламентиран първо като институт в един или повече международни нормативни актове. Както посочва И. Савов, „Международното право е набор от правила и принципи, които регулират сътрудничеството между държавите в борбата с международната престъпност и се фокусират върху поддържането на законността и реда“³.

В тази връзка правната рамка на действащата в момента актуална версия на Шенгенската информационна система е в съответствие с Решение 2007/533/ПВР на Съвета от 12 юни 2007 г. относно създаването, функционирането и използването на Шенгенската информационна система от второ поколение (ШИС II) и с Регламент № 1987/2006/ПВР на Европейския парламент и на Съвета от 20.12.2006 г., посредством които се заменят разпоредбите, посо-

---

¹ **Николов**, П. Контраразузнавателен процес. София: Авангард Прима, 2018, с. 5.

² **Илиев**, Ст. Шенгенска информационна система (ШИС). София: АМВР, 2011, с. 64.

³ **Савов**, И. Радмисия и миграционни процеси на чужденци в Република България. Пловдив: ВУСИ, 2017, с. 14. ISBN 978-619-7343-05-2.

чени в членове от 95 до 100 на Конвенцията за прилагане на споразумението от Шенген.⁴

В действащата към настоящия момент ШИС II могат да бъдат въведени следните видове сигнали:

1. За лица, издирвани с цел арест и екстрадиция съгласно чл. 26 от Решението за ШИС II, с който се заменя сигналът по чл. 95 от КПСШ.

2. За чужденци, на които компетентен орган е наложил мярка „отказ за влизане“ съгласно чл. 24 от Регламента за ШИС II, с който се заменя сигналът по чл. 96 от КПСШ. Чужденец с отказ за влизане е всеки чужд гражданин, за когото е въведен сигнал в ШИС в съответствие с чл. 24 от Регламента за ШИС II като за лице, на което не следва да се разрешава влизане на територията на държавите членки.

3. За безследно изчезнали лица или за лица, за които в интерес на тяхната сигурност е необходимо да бъдат предприети действия за закрила съгласно чл. 32 от Решението за ШИС II, с който се заменя сигналът по чл. 97 от КПСШ.

4. За свидетели и лица, които са призовани във връзка с наказателно производство, издирвани с цел установяване на местонахождението им по искане на компетентен орган на съдебната власт съгласно чл. 34 от Решението за ШИС II, с който се заменя сигналът по чл. 98 от КПСШ.

5. За лица, превозни средства, кораби, летателни средства и контейнери, за които е въведен сигнал в ШИС с цел осъществяване на дискретно наблюдение или специфичен контрол съгласно чл. 36 от Решението за ШИС II, с който се заменя сигналът по чл. 99 от КПСШ.

6. За вещи, издирвани с цел изземване или използване като вещественно доказателство за нуждите на наказателно производство съгласно чл. 38 от Решението за ШИС II, с който се заменя сигналът по чл. 100 от КПСШ. Обект на този сигнал могат да бъдат откраднати, незаконно присвоени или изгубени превозни средства, огнестрелни оръжия, документи за самоличност, бланки за официални документи и регистрационни табели на МПС.

Познаването на разпоредбите на нормативната уредба във връзка с функционирането на ШИС е основна предпоставка, оказ-

---

⁴ Конвенция за прилагане на споразумението от Шенген (КПСШ) от 14.06.1985 г.

ваща влияние върху ефективността на компетентните правоохранителни органи по отношение на използването на този нов инструмент на международното оперативно сътрудничество за нуждите на противодействието на престъпността и опазването на общественя ред. Същото би спомогнало и за ефективното „преминаване към концептуализация и модел на управление на полицейската дейност, основана на разузнавателна информация“, както посочва в своя статия Светлозар Марков.⁵

В рамките на настоящата статия ще бъдат разгледани процедурите за отработване и някои проблемни аспекти на сигналите в ШИС относно противозаконно отнети, присвоени или изгубени вещи, подлежащи на изземване, или вещи, издирвани с цел използване като доказателство в наказателно производство (чл. 38 от Решението за ШИС II). Обекти на тези сигнали могат да бъдат моторни превозни средства с обем на двигателя над 50 куб. см, кораби и въздухоплавателни средства; ремаркета с нетно тегло, превишаващо 750 кг, каравани, промишлено оборудване, извънбордovi двигатели и контейнери; огнестрелни оръжия; бланки за официални документи; издадени лични документи, в т.ч. и обявените за недействителни, а именно документи за самоличност, свидетелства за управление на моторно превозно средство и документи за пребиваване; документи за регистрация на моторни превозни средства и регистрационни табели, в т.ч. и обявените за недействителни; издирвани банкноти; ценни книжа и платежни средства, като чекове, кредитни карти, облигации, акции и документи за дялово участие, в т.ч. и обезсилените.⁶ Освен гореизброените категории и видове предмети, други вещи не могат да бъдат обект на този сигнал. Последното може да се определи и като един от недостатъците на системата. Би било удачно да се потърси решение във връзка с разширяване на категориите вещи, които могат да бъдат въвеждани в ШИС като обекти на този сигнал. Например изключително полезно би било, ако в системата като обект на този сигнал биха могли да се въвеждат мобилни телефони, явяващи се предмет

---

⁵ **Марков, С.** Теоретични аспекти на дефинирането на полицейско-разузнавателно-аналитична система за управление на полицейските сили. – В: *Бюлетин 33 на АМВР*, София, 2015, с. 10.

⁶ **Правила** за работа на Бюро „СИРЕНЕ“ и потребителите с право на достъп до данните в Националната шенгенска информационна система, утвърдени със Заповед на министъра на вътрешните работи, рег. № I-з 1117/12.06.2013 г.

или средство на извършено престъпление. Последните много често се явяват издирвани вещи по наказателни производства и Шенгенската информационна система е много добър инструмент, който би повишил ефективността на откриването на издирвани мобилни телефони както по наказателни производства в България, така и по такива, водени в други държави – потребители на ШИС.

Друго важно обстоятелство, което следва да разгледаме във връзка с отработването на такива сигнали от полицейските органи, е по отношение на действията, които трябва да бъдат предприети. В случая действията, които следва да бъдат предприети от служителя, установил съвпадението при упражняване на граничен контрол, са насочени винаги към изземване на вещта – обект на сигнала.

В „Правилата за работа на бюро „СИРЕНЕ“ и потребителите с право на достъп до данните в Националната шенгенска информационна система“ е предвидено, че при установяване на ХИТ по чужд сигнал в ШИС за вещь, издирвана с цел изземване, служителят, извършващ проверката, предприема необходимите действия с цел изземване на вещта. Впоследствие същият служител съгласно „Правилата“ трябва незабавно да осъществи контакт по телефон с ДМОС – бюро „СИРЕНЕ“, и да информира за установеното съвпадение, след което той попълва съответния формуляр и го изпраща на бюро „СИРЕНЕ“. Макар и предвидено по този ред, отработването на такъв сигнал в ШИС, заложен от друга държава, в съответните полицейски структури, където съвпадението е установено, е по различно. Така например общоприетият ред за отработване на сигнала е служителят, установил съвпадението при реализирането на полицейските си правомощия, да уведоми съответната дежурна част за установения от него ХИТ. На практика координацията с ДМОС-МВР се осъществява от дежурната част на съответното поделение на полицията и служителят, установил ХИТ-а по сигнала, остава встрани от процедурата по координация и обмен на информация във връзка със сигнала, осъществявана с ДМОС. Последното води до непознаване на технологията по въпросната процедура за документално отработване на ХИТ-а от служителите на терен. Друго съществено различие във връзка с практическото отработване на такива чужди сигнали, въведени в ШИС, е, че въпросната вещь – обект на сигнала, невинаги се изземва, ако тя е документ за самоличност – паспорт или лична карта. При установен чуждестранен

документ за самоличност, заложен за издирване в ШИС, в резултат на това, че е обявен за откраднат или изгубен, се пристъпва към полицейска проверка за установяване на самоличността на лицето, легитимираше се с въпросния заложен за издирване документ. В този случай, ако се установи, че лицето е същото като това, на което документът е бил издаден, въпросният документ не се изнемва, а се връща на представилото го лице. В много от тези хипотези се установява, че документът е заложен за издирване в системата в резултат на това, че самото лице го е обявило за изгубен или откраднат пред компетентните органи на чужда държава, впоследствие обаче си е намерило документа и не е счело за нужно отново да уведоми компетентните органи на чуждата държава. Описаното по-горе, разбира се, е частен случай, но следва според мен да се вземе под внимание при изготвяне на нови правила за работа, които да уреждат процедурите при отработване на сигнали в ШИС.

Във връзка с иззети по този сигнал вещи са направени законодателни промени в ЗМВР, даващи правно основание за действията на полицейските служители. Така например чл. 84, ал. 1 от ЗМВР предвижда полицейските органи да могат да изнемват временно вещ, за която има сигнал за издирване в ШИС.⁷ На практика това се осъществява, като първоначално лицето, в което се намира издирваната вещ – обект на сигнала в ШИС, се поканва от служителите на полицията да я предаде доброволно. Ако лицето се съгласи да предаде вещта доброволно, се съставя стандартен протокол за доброволното предаване на вещта, който се подписва от лицето, което предава откритата вещ. Копие от протокола се предоставя на лицето. При отказ на лицето да предаде издирваната вещ ЗМВР предвижда възможността тя да се изнеме, за което се съставя протокол за изнемване. Последното действие, макар и законово регламентирано, е малко спорно от правна гледна точка, тъй като изнемването като процесуално следствено действие е предвидено в НПК, а в настоящата ситуация то се извършва по друг закон и не във връзка с наказателно производство, водено в България. Трябва да бъде отбелязано също така, че в България при никакви обстоятелства не се открива наказателно производство във връзка с установяване на издирвана вещ по ШИС, която е предмет на престъпление, за което се води наказателно производство в друга дър-

---

⁷ Закон за Министерството на вътрешните работи.

жава. Последното води до обективна невъзможност за осъществяване на каквито и да е процесуално-следствени действия по НПК като единствен законов нормативен акт, на който се основават действията на полицейските органи е ЗМВР. В много случаи обаче, за да не се допуснат грешки, е добре това действие, макар и неявяващо се процесуално-следствено, да се извърши от разследващ полицай в съответната структура особено когато установената вещ като обект на сигнал в ШИС за изземване е с висока стойност (например, ако е автомобил). Протоколът се подписва от лицето, в което е открита вещта, и от един свидетел. Копие от протокола се предоставя на лицето. За срока на временното изземване вещта се съхранява в съответното поделение на МВР, в което е предадена или иззета. След съставяне на протокола той се представя незабавно, но не по-късно от 24 часа, за утвърждаване от ръководителя на поделението на МВР, в което се съхранява вещта. За предаването или изземването чрез ДМОС-МВР се уведомява държавата членка, въвела сигнала за издирване в ШИС. Задържана по този ред вещ – обект на въведен от друга държава сигнал за издирване с цел изземване, може да бъде задържана от съответната полицейска структура в срок до 60 дни. Ако в срок до 60 дни от държавата членка, въвела сигнала, постъпи искане за връщане, вещта се връща на посоченото в искането лице. Ако обаче в срок до 60 дни от държавата членка, въвела сигнала, не постъпи искане за връщане, вещта се връща на лицето, от което е приета или иззета. Практиката показва, че в много от случаите се стига до втората хипотеза особено когато обект на сигнала е по-обемна вещ, например автомобил. Последното може да бъде определено като съществен пропуск на нормативната уредба, защото напълно реална може да бъде ситуацията, при която се налага полицейският орган да върне иззетата вещ – предмет на престъпление, дори на извършителя на престъплението или пък на лице, съпричастно към извършеното престъпление, без да има инструмент, посредством който да се реализира каквато и да е наказателна отговорност спрямо тези лица. Относително отработена и безпроблемна е ситуацията при другите категории вещи, които могат да бъдат обекти по настоящия сигнал в ШИС. При предаване или изземване на бланки за официални документи, които са откраднати, незаконно присвоени или изгубени, издадени документи за самоличност, като паспорти, лични карти, свидетелства за управление на моторно превозно средство, доку-

менти за пребиваване и документи за пътуване, които са откраднати, незаконно присвоени, изгубени или обявени за недействителни, документи за регистрация на моторни превозни средства и регистрационни табели, които са откраднати, незаконно присвоени, изгубени или обявени за недействителни, се предават по установения ред на съответното дипломатическо или консулско представителство на държавата членка, издала документа.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Шенгенската информационна система се явява основна компенсираща мярка за сигурност, която допринася за повишаване на ефективността на противодействието на националната и трансграничната престъпност като цяло и в частност по отношение на издирването на обекти. Познаването на функционалностите на системата и процедурите при изпълнението на сигналите в нея са от съществена важност за полицейските служители. Осъзнавайки напълно важността на гореизложеното, настоящата статия имаше за цел да се разгледат някои проблемни аспекти при практическото отработване на сигнали в ШИС за издирвани вещи с цел изземване и същата може да бъде възприета като основа за бъдещи научни изследвания в областта на прилагането на този инструмент за нуждите на противодействието на престъпността и защитата на националната сигурност.

Литература

1. **Закон** за Министерството на вътрешните работи.
2. **Илиев**, Ст. Шенгенска информационна система (ШИС). София: АМВР, 2011.
3. **Конвенция** за прилагане на Споразумението от Шенген (КПСШ) от 14.06.1985 г.
4. **Марков**, С. Теоретични аспекти на дефинирането на полицейско-разузнавателно-аналитична система за управление на полицейските сили. – В: *Бюлетин* 33 на АМВР, София, 2015.
5. **Наказателнопроцесуален кодекс** на Република България.
6. **Николов**, П. Контраразузнавателен процес. София: Авангард Прима, 2018.
7. **Правила** за работа на бюро „СИРЕНЕ“ и потребителите с право на достъп до данните в Националната шенгенска информационна система, утвърдени със Заповед на министъра на вътрешните работи, рег. № I-з 1117/12.06.2013 г.

8. **Регламент** (ЕО) № 1987/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 20.12.2006 г. за създаването, функционирането и използването на Шенгенска информационна система от второ поколение (ШИС II).

9. **Решение** 2007/533/ПВР на Съвета от 12.06.2007 г. относно създаването, функционирането и използването на Шенгенска информационна система от второ поколение (ШИС II).

10. **Савов, И.** Радмисия и миграционните процеси на чужденци в Република България. Пловдив: ВУСИ, 2017.

11. **Янев, Р.** Модул 10. Правила за работата на бюро „СИРЕНЕ“ и органите на МВР – крайни потребители на Националната шенгенска информационна система. София: АМВР, 2010.

12. **Янев, Р., С. Михов, П. Николов.** Модул 4. Европейско сътрудничество в Шенген. София: АМВР, 2010.